

БУБАРСТВО

СЪЗДАВАНЕ НА ПРОМИШЛЕНИ F_1 ХИБРИДИ БУБИ
С УЧАСТИЕТО НА МАРКИРАНИ ПО ПОЛ ПО ЦВЯТ
НА ПАШКУЛА И ОКРАСКА НА ЛАРВИТЕ ПОРОДИПАНОМИР ЦЕНОВ, ЙОЛАНДА ВАСИЛЕВА, ДИАНА АРКОВА-ПАНТАЛЕЕВА
Опитна станция по бубарство и земеделие - Враца

Съвременното бубарство е основано изключително върху отглеждането на F_1 хибриди буби, имащи по-висока жизненост и продуктивност в сравнение с чистите породи. За нуждите на хибридизацията е необходимо родителските породи да бъдат разделяни по пол, което е много трудоемко и недостатъчно прецизно. Обикновено разделянето по пол се прави през стадиите каквида или пеперуда по вторичните полови белези на насекомото, които са видими с просто око през тези стадии от развитието му. Широко разпространените методи за разделяне по пол освен, че са много трудоемки, водят и до повреждането на голям брой каквида при срязването на пашкулите. Поради грешки на работниците се допуска кръстосване на чистопородни индивиди и произведеното бубено семе не е изцяло хибридно, а съдържа и известен процент чистопородни индивиди. Всички тези недостатъци правят традиционната технология за производство на хибридно бубено семе недостатъчно ефективна. Надеждно разделяне по пол е възможно само посредством използване на генетично маркирани по пол родителски породи

През последните години един от основните проблеми на съвременната биологична наука е този за управление на процесите, свързани с унаследяването и регулирането на пола (Астауров, 1933, 1934, 1935, Петков, 1995, Hasimoto, 1948, Tazima, 1964). В това отношение при копринената пеперуда голям интерес представляват проучванията за създаване на така наречените породи и линии, маркирани по пол в различни стадии от развитието ѝ (Tzenov & Guzman, 2004, Tzenov, 2005, 2008, Tzenov et al., 2009).

Целта на настоящото проучване бе изпитване на нови F_1 хибриди буби, създадени с участието на маркирани по пол по цвят на пашкула и по окраска на ларвите породи на копринената пеперуда.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Проучването бе проведено в Опитната станция по бубарство и земеделие-Враца през периода 2011 – 2012 г.

на хибриди, създадени от породи, маркирани по пол по цвят на пашкула и по окраска на ларвите. Характеристиките на родителските породи на хибридите са следните:

Лим 1 – ларви с окраска, пашкули с удължена форма и лек прехват, женските пашкули със златисто жълт цвят, а мъжките - със снежнобял, яйца със сивозеленикав цвят;

Леа 2 – ларви без окраска, пашкули с овална форма, женските със сламено жълт цвят, а мъжките със снежнобял, яйца със зеленосивкав цвят.

Ива 1 – ларви със сиво бял цвят, женските с бледи маски и полулуния, а мъжките са без окраска. Пашкулите са бели с удължена форма и силен прехват, яйца със зелен, сив и кафяв цвят;

Нова 2 – ларви със сиво бял цвят, женските с бледи маски и полулуния, а мъжките са без окраска. Пашкулите са бели с овална форма, яйца със зелено сив цвят.

Хибридите Лим 1 x Леа 2 и Лим 1 x Ива 1 x Леа 2 x Нова 2 и обратните кръстоски бяха изпитани в обем от четири повторения по 200 буби, отброени през трета възраст от ларвения период при контрола хибрида Сулер 1 x Хеса 2 (Grekov et al., 2005).

Средните стойности на проучваните признаци бяха обработени математически по **Лидански** (1988).

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

В табл.1 и 2 са представени данни за качествените признаци на ларвите и на пашкулите при F_1 хибриди. Изпитваните хибриди се отличават от контролата по цвят на тялото на бубите през V възраст, форма на тялото и окраска на бубата съответно с жълто-бял цвят, тънко удължена форма на тялото и със и без окраска на бубите.

Повечето качествени признаци на пашкулите при изпитваните хибриди и контролата съвпадат: формата на пашкулите е удължено овална, пашкулите са средни по големина със средно зърнеста структура на пашкулната обвивка, като изключение прави признакът цвят на пашкулите (при проучваните хибриди цветът на пашку-

Таблица 1. Качествени признаци на ларвите при маркирани по пол по цвят на пашкула F_1 хибриди
 Table 1. Qualitative characters of silkworm larvae in sex – limited for cocoon color F_1 hybrids

Хибриди Hybrids	Цвят на яйцата Egg serosa color	Цвят на черупките Egg chorion color	Цвят на тялото на бубите през V възраст Body color of the last instar larva	Форма на тялото на бубата през V възраст Body shape of the last instar larva	Окраска на бубите Larval markings
Супер 1 x Хеса 2 Super 1 x Hesa 2	сив gray	бял white	синьо – бял bluish – white	нормална normal	с окраска marked
Лим 1 x Леа 2 Lim 1 x Lea 2	сив gray	бял white	жълто-бял yellow – white	тънко- удължена thinner longer	с окраска marked
Леа 2 x Лим 1 Lea 2 x Lim 1	зелено сив green - gray	жълт yellow	жълто-бял yellow – white	тънко- удължена thinner longer	с окраска marked
Лим 1 x Ива 1 x Леа 2 x Нова 2 Lim 1 x Iva 1 x Lea 2 x Nova 2	сиво кафяв gray - brown	бял white	жълто-бял yellow – white	тънко- удължена thinner longer	с и без окраска plain and marked
Леа 2 x Нова 2 x Лим 1 x Ива 1 Lea 2 x Nova 2 x Lim 1 x Iva 1	зелено сив green - gray	жълт yellow	жълто-бял yellow – white	тънко- удължена thinner longer	с и без окраска plain and marked

Таблица 2. Качествени признаци на пашкулите при маркирани по пол по цвят на пашкула F_1 хибриди
 Table 2. Qualitative characters of the cocoons in sex – limited for cocoon color F_1 hybrids

Хибриди Hybrids	Форма на пашкул Cocoon shape	Цвят на пашкул Cocoon color	Размер на пашкул Cocoon size	Структура на пашкулната обвивка Cocoon nature of grains
Супер 1 x Хеса 2 Super 1 x Hesa 2	удължено – овална elongated oval	бял white	среден medium	средно зърнеста medium
Лим 1 Леа 2 Lim 1 x Lea 2	удължено – овална elongated oval	бял и жълт white and yellow	среден medium	средно зърнеста medium
Леа 2 x Лим 1 Lea 2 x Lim 1	удължено – овална elongated oval	бял и жълт white and yellow	среден medium	средно зърнеста medium
Лим 1 x Ива 1 x Леа 2 x Нова 2 Lim 1 x Iva 1 x Lea 2 x Nova 2	удължено – овална elongated oval	бял и жълт white and yellow	среден medium	средно зърнеста medium
Леа 2 x Нова 2 x Лим 1 x Ива 1 Lea 2 x Nova 2 x Lim 1 x Iva 1	удължено – овална elongated oval	бял и жълт white and yellow	среден medium	средно зърнеста medium

Таблица 3. Биологични признаци на бубите при маркирани по пол по цвят на пашкула F_1 хибриди средно за периода 2011 – 2012 г.

Table 3. Mean values of some biological characters in sex – limited for cocoon color silkworm F_1 hybrids in 2011 – 2012

Хибриди Hybrids	Люпимост на бубеното семе Hatchability	Ларвен период Larval duration	Продължи- телност V ^{та} възраст 5 th instar duration	Жизненост на бубите Viability of silkworm	Добив на пашкули от една кутийка бубено семе Fresh cocoon yield by one box of eggs
	%	h	h	%	kg
Супер 1 x Хеса 2 Super 1 x Hesa 2	95.33	634	201	97.17	45.87
Лим 1 Леа 2 Lim 1 x Lea 2	97.33	600	197	98.00	45.55
Леа 2 x Лим 1 Lea 2 x Lim 1	96.50	601	198	99.25	46.22
Лим 1 x Ива 1 x Леа 2 x Нова 2 Lim 1 x Iva 1 x Lea 2 x Nova 2	94.64	633	185*	97.92	42.46*
Леа 2 x Нова 2 x Лим 1 x Ива 1 Lea 2 x Nova 2 x Lim 1 x Iva 1	96.27	647	201	98.13	43.51

Данните са обработени математически спрямо хибрида Супер 1 x Хеса 2.

* $P < 5\%$, ** $P < 1\%$, *** $P < 0.1\%$

Таблица 4. Технологични признаци на суровите пашкули при маркирани по пол по цвят на пашкула F_1 хибриди средно за периода 2011 – 2012 г.

Table 4. Mean values of some technological characters in sex – limited for cocoon color silkworm F_1 hybrids in 2011 – 2012

Хибриди Hybrids	Тегло на суровия пашкул Fresh cocoon weight,			Тегло на копринената обвивка Shell weight			Свиленост Shell percentage		
	mg			mg			%		
	♀	♂	средно medium	♀	♂	средно medium	♀	♂	средно medium
Супер 1 x Хеса 2 Super 1 x Hesa 2	2793	2117	2455	546	510	528	19.55	24.09	21.51
Лим 1 Леа 2 Lim 1 x Lea 2	2717	2249	2483	493	534	514	18.15	23.74	20.66
Леа 2 x Лим 1 Lea 2 x Lim 1	2649	2228	2438	498	530	514	18.79	23.78	21.08
Лим 1 x Ива 1 x Леа 2 x Нова 2 Lim 1 x Iva 1 x Lea 2 x Nova 2	2555	2048	2302*	472	485	479*	18.47	23.68	20.81
Леа 2 x Нова 2 x Лим 1 x Ива 1 Lea 2 x Nova 2 x Lim 1 x Iva 1	2491	2047	2269*	501	480	491*	20.11	23.45	21.64

Данните са обработени математически спрямо хибрида Супер 1 x Хеса 2.

* $P < 5\%$, ** $P < 1\%$, *** $P < 0.1\%$

Таблица 5. Стойности на най-важните технологични признаци на копринената нишка при маркирани по пол по цвят на пашкула F_1 хибриди средно за периода 2011 – 2012 г.
Table 5. Mean values of silk filament technological characters in sex – limited for cocoon color F_1 hybrids in 2011 – 2012

Хибриди Hybrids	Дължина на копринената нишка Filament length		Тегло на копринената нишка Filament weight		Лабораторен рандеман на сурова коприна Raw silk percentage		Размотваемост Reelability		Дебелина на нишката Filament thickness	
	m		mg		%		%		denier	
	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂
Супер 1 x Хеса 2 Super 1 x Hesa 2		1354	467		41.10		92.83		3.11	
Лим 1 Леа 2 Lim 1 x Lea 2	1108	1290	398*	425	35.23	43.02	87.09	93.41	3.01	2.96
Леа 2 x Лим 1 Lea 2 x Lim 1	1111	307	411	437	36.85	43.66	90.99	94.79	3.11	3.01
Лим 1 x Ива 1 x Леа 2 x Нова 2 Lim 1 x Iva 1 x Lea 2 x Nova 2	1091	1246	391*	412	38.53	44.44	88.41	91.75	3.06	2.98
Леа 2 x Нова 2 x Лим 1 x Ива 1 Lea 2 x Nova 2 x Lim 1 x Iva 1	1104	1280	404	404	39.72	45.03	89.46	93.28	3.30	2.85

Данните са обработени математически спрямо хибрида Супер 1 x Хеса 2.
* $P < 5\%$, ** $P < 1\%$, *** $P < 0.1\%$

лите е бял и жълт, а при контролата само бял) (табл.2).

В табл. 3 са представени биологичните признаци на бубите. Процентът люпимост на проучваните хибриди е по-висок от този на контролата, като изключение прави хибрида Лим 1 x Ива 1 x Леа 2 x Нова 2. Продължителността на V възраст и ларвения период са по-дълги при контролата в сравнение с изследваните хибриди, а жизнеността при тях е по-висока от тази при Супер 1 x Хеса 2. Най-висока жизненост има хибрида Леа 2 x Лим 1 - 99.25 %. Дихибридите Лим 1 x Леа 2 и Леа 2 x Лим 1 са с най-висок добив на пашкули от една кутийка бубено семе съответно 45.55 kg и 46.22 kg.

Отчетените технологични признаци на суровите пашкули и копринената нишка при проучваните хибриди са малко по-ниски от тези на контролата (табл. 4 и 5).

Хибрида Лим 1 x Ива 1 x Леа 2 x Нова 2 и обратната кръстоска беше изпитан в продължение на две години от ИАСАС и признат със заповед № РД 12-7/14.03.2012 г. на зам. министъра на МЗХ. Впоследствие за него бе издаден и сертификат от Патентно ведомство.

ИЗВОДИ

Получените резултати от проведеното проучване показват, че стойностите на теглото на суровия пашкул и копринена обвивка и % свиленост при новите тетрахибриди са по-ниски, а при дихибридите са близки до стойностите на контролата.

Двата нови, маркирани по пол по цвят на пашкула, тетрахибриди буби проявяват жизненост и продуктивност, съизмерими с контролата, което ги прави подходящи за промишлено отглеждане.

ЛИТЕРАТУРА

1. Астауров Б., 1933. Искусственные мутации у тутового шелкопряда (*Bombyx mori* L.). I. Опыт получения сцепленных с полом леталей действием γ – лучей радия, Биологич. журнал, т. II, вып. 2 – 3, 116 – 131.
2. Астауров Б., 1934. Искусственные мутации у тутового шелкопряда (*Bombyx mori* L.). II. Дальнейшие данные о возникновении сцепленных с полом леталей под влиянием γ – лучей радия, Биолог. Журнал, т. III, вып. 3, 563 – 584.
3. Астауров Б., 1935. Искусственные мутации у тутового шелкопряда (*Bombyx mori* L.).

III. Опит получения мутации действиям лучей ренгена, Биолог. журнал, т. IV, вып. 1, 39 – 80.

4. Лидански Т., 1988. Статистически методи в биологията и селското стопанство, София.

5. Петков Н., 1995. Селекционно-генетични изследвания и резултати от селекцията на породи, линии и хибриди на копринената пеперуда (*Bombyx mori* L.), Докторска дисертация, София, 305 с.

6. Grekov D., E. Kipriotis, P. Tzenov, 2005. Sericulture training manual, Komotini, Greece, 320.

7. Hasimoto H., 1948. Sex-limited Zebra an X-ray mutation in the silkworm, J. Seric. Sci., Japan, 16.

8. Tazima Y., 1964. The genetics of the silkworm, Logos Press, London, 253 pp.

9. Tzenov, P., 2005. Breeding of new silkworm, *Bombyx mori* L. sex-limited for larval markings analogues of parental pure lines by the method of back crosses. In: "International

Workshop on Revival and Promotion of Sericultural Industries and Small Silk Enterprise Development in the Black & Caspian Seas Region", Tashkent, 419-424. (Uzbekistan)

10. Tzenov, P., 2008. Heterosis expression in some main quantitative breeding characters in four – way sex-limited for larval markings silkworm, *Bombyx mori* L. F_1 hybrids. In: 21st Congress of the International Sericultural Commission, 3 – 6 November 2008, Athens, Greece, 46-51.

11. Tzenov, P. & Z. I. De Guzman, 2004. Breeding the new Bulgarian sex-limited for larval markings silkworm, *Bombyx mori* L. commercial hybrid Ze/4 and study on its performance in the Philippines and Bulgaria, Sericologia, 44 (3), 297 – 312, (France)

12. Tzenov P., Y. Banno, Y. Vasileva, 2009. Breeding of new highly productive genetically sex – limited for cocoon color silkworm (*Bombyx mori* L.) populations, Genetics and breeding, 38, 1, 57 – 66.

CREATION OF INDUSTRIAL F_1 SILKWORM HYBRIDS WITH PARTICIPATION OF SEX – LIMITED FOR COCOON COLOR AND FOR LARVAL MARKINGS BREEDS

P. Tzenov, J. Vasileva, D. Arkova-Pantaleeva
Sericulture and Agriculture Experiment Station -Vratsa

SUMMARY

The study has been carried out at the Sericulture and Agriculture Experiment Station (SAES), Vratsa during the period 2011 – 2012 with silkworm F_1 hybrids, created by sex-limited for cocoon color and larval markings breeds. The results obtained manifested that the fresh cocoon weight, silk shell weight, and silk shell percentage values in the four-way hybrids were lower, but in the single hybrids they were close to the control values. The two new, sex-limited for cocoon color silkworm F_1 four-way hybrids manifest silkworm viability and productivity, comparable with the control, which makes them suitable for commercial rearing.

Key words: *silkworm, sex-limited breeds, hybrids, biological characters, technological characters, cocoon*

e-mail: panomir@yahoo.com